

1.0 Indledning	3
1.1 Læsevejledning.....	3
2.0 Dataindsamling	4
3.0 Hvad er en afklaringsrejse?	5
3.1 Afklaringsrejserne i historisk perspektiv	6
4.0 Afklaring i kontekst	6
4.1 Case 1: Fremtid, virksomhed og kærlighed - den unge mand i Bosnien.....	6
4.2 Case 2: Livskvalitet og familieforhold – Kvinden fra Indonesien	8
4.3 Case 3: Arbejdsforhold og ”der hvor man har det godt” – Manden fra Thailand	9
4.4 Case 4: Politisk og personlig frihed - Familien fra Myanmar	10
5.0 Professionelle perspektiver på afklaringsrejser	11
5.1 Business eller badeferie?	11
5.2 Afklaringsrejse som værktøj til forebyggelse af fortrydelse	12
5.3 Det frie valg er et oplyst valg.....	14
6.0 Tilhørsforhold og sociale bånd	15
6.1 Afklaring om en tilværelse	15
6.2 Sociale holdepunkter.....	16
7.0 Konklusion	17
7.1 Forslag til videre undersøgelser	18
7.2 Forslag til initiativer	18
Litteraturliste	19

1.0 Indledning

Når en borger fra repatrieringslovens personkreds har overvejelser om frivilligt at vende tilbage til sit tidligere opholds-/hjemland, altså at repatriere, er det vigtigt, at vedkommende er velinformeret om, hvad det vil sige, inden beslutningen træffes. Nogle har i længere tid haft stærke ønsker om at vende tilbage, hvor andre kun overfladisk har overvejet muligheden. Men hvordan kommer man nærmere en beslutning om, hvorvidt man vil repatriere eller blive i Danmark? Ifølge både kommunalt ansatte socialrådgiveres samt repatrieringsrådgiveres erfaringer er stillingtagen om eventuel repatriering en langvarig og følsom proces. Hvis der hersker tvivl om konkrete forhold eller praktiske muligheder og lignende, kan en del af beslutningsprocessen være, at borgeren undersøger forholdene og mulighederne for at skabe en tilværelse i det potentielt fremtidige hjemland ved at tage på en længere rejse. En sådan rejse bliver ved Dansk Flygtningehjælp omtalt som en *afklaringsrejse*. I denne rapport fremlægges der svar på følgende undersøgelsesspørgsmål:

Hvad er en afklaringsrejse, og hvilke formål opfylder den? Hvilken betydning har det for borgere, der overvejer repatriering, at deltage i en afklaringsrejse faciliteret og/eller økonomisk og/eller vejledningsmæssigt støttet af DRC Dansk Flygtningehjælp?

1.1 Læsevejledning

I denne rapport redegøres der for, hvad en afklaringsrejse er, og hvordan initiativet er opstået. Med udgangspunkt i fire forskellige cases vil det fremgå, hvordan deltagelse i en afklaringsrejse for nogen er et skridt i retningen mod en endelig repatriering og for andre en afklaring om, at Danmark også i fremtiden forbliver deres hjemland. De vinkler og perspektiver, der præsenteres i rapporten, er baseret på kvalitativ dataindsamling i forbindelse med fem måneders studiepraktik ved DRC Dansk Flygtningehjælps to afdelinger Viden og Udvikling (V&U) og Asyl og Repatriering (A&R). I kapitel 2.0 beskrives den kvalitative metodiske tilgang, som undersøgelsen bygger på. Efterfølgende redegøres der for de fire cases, som danner grundlag for den videre analyse og diskussion. I forlængelse af dette inddrages der professionelle perspektiver på afklaringsrejsen. Afklaringsrejsen kan for professionelle rådgivere og sagsbehandlere bruges som et redskab til at understøtte det frivillige valg, der skal træffes i forbindelse med repatriering. I diskussionen inddrages teori om tilhørsforhold og holdepunkter i tilværelsen, som er med til at nuancere debatten om afklaringsrejser. Der konkluderes, at afklaringsrejser er et relevant og vigtigt værktøj til at bakke op om den frivillige beslutningsproces i tvivlstilfælde. Der konkluderes yderligere, at rammerne omkring muligheden for at tage på en afklaringsrejse har potentiale til at klæde borgere på til en god og bæredygtig beslutningsproces – bæredygtig i den forstand, at beslutningen tages med socialt overskud og dermed ikke træffes forhastet eller ud fra en romantiseret forestilling om hjemlandet, men på et oplyst grundlag. Således kan

afklaringsrejser også medvirke til at mindske fortrydelse af repatriering¹. Sidst i rapporten fremgår forslag til fremtidige initiativer samt forslag til yderligere undersøgelser af afklaringsrejser.

2.0 Dataindsamling

Rapporten er baseret på kvalitativ dataindsamling i forbindelse med projektet *Frivillig hjemvenden og styrket integration*, som er et samarbejde mellem DRC Dansk Flygtningehjælps to afdelinger V&U og A&R og fire danske kommuner. Projektets overordnede formål er at "udvikle, afprøve og udbrede en virkningsmodel for oplysning, videndeling og styrkelse af repatrieringsgrundlaget [...]". Som en del af projektet er der lavet en undersøgelse af afklaringsrejser. Der er foretaget 4 kvalitative semistrukturerede interviews med borgere, der har været på afklaringsrejse, hvoriblandt nogle efterfølgende har valgt at repatriere, hvor andre er blevet i Danmark. I interviewene har der været fokus på den enkeltes oplevelser og erfaringer fra vedkommendes deltagelse i en afklaringsrejse samt vedkommendes ønsker og drømme for fremtiden. På den måde er der fokus på individuelle detaljer og temaer som *tilhørsforhold, frivillighed og tvivl*.

Adgang til borgerne er gået igennem repatrieringsrådgivere ved A&R. Da borgerne er kontaktet via repatrieringsrådgiverne, er det vigtigt at være opmærksom på, at deltagerne har tillid til kontaktpersonerne – en tillid, der også kan ses i deres villighed til at deltage og fortælle deres historie. For at brede undersøgelsen ud er der yderligere foretaget interviews med seks socialrådgivere, som håndterer og behandler repatrieringssager i fire forskellige kommuner, samt interviews med tre repatrieringsrådgivere ansat ved A&R. Alle interviews er på en varighed mellem 40–70 minutter, og samtlige interviewdeltagere er anonymiseret, og der er indgået en enten skriftlig eller mundtlig samtykkeerklæring med alle deltagere.

Den indsamlede data er ikke af statistisk karakter, da der er en begrænset adgang til borgere, som har deltaget i en afklaringsrejse uanset deres efterfølgende beslutning om repatriering. Yderligere indgår det ikke i Udlændingestyrelsens rapporter og anden statistisk opgørelse på integrationsbarometeret, hvorvidt repatrierede borgere har været på afklaringsrejse forud for beslutningstagen. En tredje grund er, som det også vil fremgå af fortællingerne i næste kapitel, at både overvejelser, bekymringer og ønsker for eventuel repatriering er meget forskellige. Blandt andet derfor, og for at få indsigt i nuancerne, der gør sig gældende for den enkelte borger, er det en styrke at tilgå emnet med en kvalitativ tilgang.

¹ Der er ingen garanti for, at borgere med fortrydelsesret ikke gør brug af den, da der kan forekomme uforudsete ændringer i vedkommendes tilværelse, som kan have betydning for brugen af fortrydelsesretten.

Når sagsbehandlere og repatrieringsrådgivere omtaler personer fra repatrieringslovens personkreds, anvendes ordet *borger*. Af borgerne selv bruges ofte betegnelsen for den juridiske kategori, som de befinder sig i, f.eks. "*en med dobbelt statsborgerskab*", "*indvandrer*" og "*flygtning*". For læsevenlighedens skyld bruges ordet *borger* om personer, der er en del af repatrieringslovens personkreds. Repatrieringslovens personkreds består af henholdsvis flygtninge, indvandrere, familiesammenførte udlændinge til flygtninge og andre, danske statsborgere med dobbelt statsborgerskab samt udlændinge med opholdstilladelse fra før 1983 og efterkommere af disse. Den juridiske forklaring findes i repatrieringslovens § 3 (UIM, 2019 a) og er uddybet i Udlændinge- og Integrationsministeriets *Vejledning om Repatrieringsloven* (UIM, 2019 b, s. 10-16).

3.0 Hvad er en afklaringsrejse?

En afklaringsrejse er en mulighed for borgere, der overvejer at repatriere, om at tage på en længere rejse til repatrieringslandet for at undersøge praktiske, sikkerhedsmæssige og/eller sociale uafklarede emner. I forbindelse med dataindsamlingen bliver afklaringsrejsen omtalt som *rejsen*, *prøvetid*, *undersøgelsesrejse*, *afklaringsrejse* og *rekognosceringsrejser*. Den forskellige brug af ordet afspejler både, hvem der omtaler den, samt, hvordan muligheden er blevet brugt. Det fortæller, at en deltagelse i en afklaringsrejse for nogen betyder en *undersøgelse* af konkrete muligheder, hvor det for andre er en måde at *prøve*, hvordan det ville være at repatriere. *Rekognoscering* bruges oftest professionelle imellem. Af bekendtgørelsen af repatrieringsloven (UIM, 2019 a) fremgår det, at hvis en borger fra repatrieringslovens personkreds er på specifikke offentlige ydelser², kan der ansøges om at få ydelsen med på en afklaringsrejse, og at det for en person på sådanne ydelser er tilladt at rejse ud af Danmark i op til otte uger. Dette gælder altså kun, hvis det er med henblik på en stillingtagen om eventuel repatriering. Ud over muligheden for at få offentlige ydelser med på rejsen, kan der i særlige tilfælde ansøges om økonomisk støtte til rejseudgifter i en pulje ved A&R ved DRC Dansk Flygtningehjælp. Selvom det er et midlertidigt tilbud og ikke en permanent ordning, er det både ifølge borgerne og repatrieringsrådgivere en unik og meget vigtig mulighed. Ud over dette tilbyder A&R løbende kollektivt planlagte afklaringsrejser.

² § 6. Uanset bestemmelserne i § 5 i lov om aktiv socialpolitik, § 3 i lov om sygedagpenge og § 62 i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. kan kommunalbestyrelsen efter ansøgning give tilladelse til, at en person modtager hjælp til forsørgelse efter reglerne i lov om aktiv socialpolitik, sygedagpenge efter reglerne i lov om sygedagpenge eller arbejdsløshedsdagpenge efter reglerne i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v., hvis den pågældende deltager i praktik eller uddannelsesforløb eller i rekognosceringsrejser til hjemlandet eller det tidligere opholdsland med henblik på senere at træffe beslutning om repatriering. (UIM, 2019b).

3.1 Afklaringsrejserne i historisk perspektiv

En repatrieringsrådgiver og en socialrådgiver, som begge har arbejdet med repatriering og afklaringsforløb i over 20 år, fortæller, hvordan muligheden er blevet til og har udviklet sig til, hvad det er i dag. Repatrieringslovens personkreds er over årene blevet udvidet, men hvis vi spoler tiden tilbage, var det kun flygtninge, som var dækket og dermed kunne modtage støtte til at vende tilbage til det land, de var flygtet fra. I Danmark var der særligt tale om borgere fra Bosnien, som efter krigens afslutning ønskede at vende tilbage. På grund af mange års ødelæggende krig og nye landegrænser opstod der et behov for at kunne undersøge infrastrukturen, ejendommens tilstand, lokale ejendomsrettigheder samt hvorvidt det område, man kom fra, var blevet beboet af en anden befolkningsgruppe. Derfor igangsatte DRC Dansk Flygtningehjælp med støtte fra Udenrigsministeriet tilbage i slutningen af 90'erne og frem til 2005 initiativer til at tage på kollektive busture på en varighed af et par uger. Med tiden har behovet for undersøgelser af de tidligere hjemlandes tilstand, borgeres muligheder og rettigheder i landene mm. udviklet sig, og i takt med udvidelse af personkredsen og diversiteten i gruppen af borgere, der overvejer repatriering, er det besluttet at muligheden nu gælder for alle.

4.0 Afklaring i kontekst

I dette afsnit beskrives fire forskellige cases med borgere, der på forskellige tidspunkter har deltaget i en afklaringsrejse. I beskrivelserne lægges der vægt på udvalgte citater fra interviewene for at fremstille den enkeltes overvejelser og forløb så uredigeret som muligt.

4.1 Case 1: Fremtid, virksomhed og kærlighed - den unge mand i Bosnien

Elmir sidder på sit kontor i Sarajevo, og selvom forbindelsen over WhatsApp er dårlig, er det tydeligt at se, at solen skinner, og at der er liv omkring ham. Vi snakker sammen, og han fortæller på flydende dansk med en tydelig østjysk dialekt om, hvordan han endte med at repatriere til Bosnien i en alder af 25 år for at starte sin egen virksomhed, blive forlovet med kæresten og nyde det varmere klima. Han kom til Danmark igennem familiesammenføring med sin far, der ligesom mange andre var flygtet til Danmark grundet krigene i det tidligere Jugoslavien. Siden da er Elmir vokset op i Danmark. Han har gået i folkeskole og gymnasium, har løbende haft forskelligt arbejde og har altid haft mange venner omkring sig.

"Det her med at flytte tilbage til Bosnien... Det havde jeg egentlig aldrig direkte planlagt. At jeg skulle herved og bo sådan fuldtid og ligesom opsige alt i Danmark, som jeg havde gang i. [...] det var ikke klart fra starten, det kom lidt... Jeg vil ikke sige spontant, for beslutningen i sig selv tog nok et sted mellem et og to år, for at komme til det punkt, hvor jeg fandt ud af, sammen

med Henrik [repatrieringsrådgiver ved DRC Dansk Flygtningehjælp], at der fandtes den her to måneders afklaringsrejse.”

Elmir fortæller i interviewet, at han havde overvejet repatriering i et stykke tid, men at han i en længere periode har været tøvende i beslutningsprocessen. Fra en grundig overvejelse til endelig repatriering tog det ham omkring to år, inden han deltog i en afklaringsrejse på sin mors opfordring:

”Min mor hun er sådan, ’øj prøv det nu bare’, ikke. Det med at kunne komme herved i to måneder og lige prøve det af og mærke efter. For jeg har jo aldrig været her i længere tid end tre uger ad gangen. Og når jeg har været her, har det været ren ferie. Det er jo en verden til forskel, når man nu skal bo her hele tiden. Og man ikke bare lige kan rejse til Danmark igen.”

Når Elmir fortæller om sine overvejelser, står det tydeligt frem, at han har været overbevist om, at han gerne ville flytte permanent til Bosnien, men at han ikke har været sikker på præcist, hvad han skulle lave der. Derfor brugte han afklaringsrejsen som en måde til at undersøge, hvilke muligheder han havde for at starte sin egen virksomhed op. Elmir forklarer, at det har en værdi faktisk at ’prøve det af’. Han har tilbragt mange ferier i Bosnien med sin familie, men om denne rejse fortæller han, at det meget bevidst er noget andet, der skal prøves:

”Jeg brugte rejsen til at finde ud af hvad jeg skulle bruge mit liv på hernede hvis det var. Hvordan er systemet her, hvordan det er at være her nede i længere tid. Og prøve det af på egen krop. [...] Alt kan jo lyde godt når man læser og hører om det. Det er noget andet at prøve det af.”

Elmir fik allerede på afklaringsrejsen startet sit eget firma op. Han fortæller om, at han har opsøgt andre personer, som har været i samme situation som han selv, holdt møder og undersøgt arbejdsmarkedet. Han udnyttede på den måde muligheden til at komme i gang og brugte rejsen til at finde ud af, hvilken slags virksomhed han ville starte op.

”[Jeg brugte] de to måneder på ligesom at finde ud af hvad vi er gode til hernede i Bosnien. Hvad er vi gode til, som man kan bruge oppe i Danmark. Og det viste sig så at være produktion af møbler og interiør, som man er rigtig, rigtig god til hernede [...]. Og der havde jeg faktisk næsten efter 1,5 måned hvor jeg havde boet i Sarajevo [...] fået stiftet min virksomhed og kom sådan en lille smule i gang. Så der var jeg afklaret, det handlede bare om at komme hjem og skrive under.”

Elmir fremstår som en ressourcestærk person, der har været grundig i sin afklaringsproces. Når han fortæller om forløbet, lyder det som om, at han har været sikker i sin sag om at repatriere. Elmir brugte altså rejsen som et forspring på re-integrationsprocessen. Afklaringsrejsen er brugt som en undersøgelses-/forberedelsesrejse, og det tyder på, at den var med til at understøtte og bekræfte, at hans planer kunne lade sig gøre i praksis. Ud over en undersøgelse af erhverv og opstart af egen virksomhed fortæller Elmir også, at han har en kæreste i Bosnien, som han nu er blevet forlovet med. Han lægger ikke skjul på, at deres forhold er en medvirkende faktor til at vælge at flytte tilbage til Bosnien. Afklaringsrejsen blev altså brugt som en opstartsfasen på hans nye liv i Sarajevo.

4.2 Case 2: Livskvalitet og familieforhold – Kvinden fra Indonesien

Diana er en kvinde midt i 40'erne, som tog på en afklaringsrejse til Indonesien i foråret 2020. Hun har boet i Danmark i mange år sammen med sine, nu voksne, børn. Hun snakkede med sine børn om muligheden for at repatriere, men ingen af dem viste interesse i at tage med. Det var mange år siden, at hun sidst havde været i Indonesien, og da hun udtrykte tvivl, forklarede en repatrieringsrådgiver hende om muligheden for at tage på en afklaringsrejse. Diana er en af dem, som har søgt og fået økonomisk støtte af A&R til at købe en flybillet til rejsen, da hun ikke selv havde råd. Hendes overvejelser om repatriering forklarer hun indledningsvist med en mistro i Danmark:

"Dengang tænkte jeg 'jeg gider ikke bo i Danmark mere'. Det er svært i Danmark, jeg har det svært i Danmark."

Diana tog på afklaringsrejsen for at se og opleve, hvordan der er i Indonesien i dag. Hun ville også undersøge, hvad der kunne lade sig gøre af forskellige arbejdsmuligheder. Hun havde en idé om at starte noget op selv, som hun fortæller:

"Jeg ville se om jeg gerne vil leve der. Hvilket arbejde man kan få. F.eks. et lille madsted, som en restaurant."

På afklaringsrejsen undersøgte hun muligheden for at åbne et spisested op, men på rejsen blev hun overrasket over, hvor mange der havde gjort det samme. Derfor tvivler hun nu på, om der vil være kunder nok, og om et spisested vil kunne løbe rundt rent økonomisk.

Diana rejste på et tidspunkt, der kulminerede med Covid-19-udbruddet. Så da lufthavnene og lufttrafikken lukkede, var hun nødsaget til at blive i Indonesien i fem måneder, inden hun kunne komme til Danmark igen. På grund af den uplanlagte forlængelse af rejsen erfarede hun, at hun ville komme til at savne sine børn for meget ved permanent repatriering. Under hele interviewet herskede der en generel skepsis, når Diana delte sine overvejelser angående repatriering. Det bunder i, at hun har flere veninder, som har forsøgt repatriering, men som er endt med at fortryde det, fordi de ikke har kunnet få økonomien til at løbe rundt:

"Da jeg fortalte til min veninde, at jeg ikke vil være i Danmark mere, at jeg har det svært her, og at jeg vil rejse tilbage. Men hun siger til mig: 'Nej, ikke gøre det, det er meget svært!'"

På baggrund af venindernes råd kombineret med hendes nu egne erfaringer fortæller hun:

"Måske er det godt i en, to og tre måneder, men derefter så kommer økonomien helt ned, ned, ned! Hvis man vil rejse sådan permanent, så skal man spare penge først. Mange penge! Måske bygge et hus der, så man kan bo godt. Det er ikke nok at komme med det man får [i repatrieringsstøtte]. Først skal man spare penge."

Efter oplevelsen af afsavn til sine børn og børnenes savn til hende, er hun overbevist om at vente til, at hendes børn er blevet endnu mere selvstændige. Dianas familiesituation betyder meget for hendes livskvalitet. Derfor er det en svær beslutning at træffe, når familien er delt i to lande.

”Men nogle gange så må man bare tage en beslutning. F.eks. mine børn de er her i Dk, men min mand er der [i Indonesien]. Jeg har et godt liv her. Jeg har også overvejet at få min mand hertil. Men hvad skal han lave her? Han har arbejde der. Han er 48, jeg er 45 og hvad skal han lave her? Så skal han gå i skole for at lære sprog. Der arbejder han på kontor, men det kan han ikke her, fordi han ikke taler dansk”

Afklaringsrejsen er med til at give Diana en mere realistisk oplevelse af, hvad det vil sige at flytte permanent. Det bekræfter hende i de bekymringer, hendes veninder har delt, men det giver hende også en idé om, hvad der skal til for at forberede sig, hvis/når hun gerne vil repatriere. Det handler både om, at hendes børn skal være klar til, at hun rejser, men også at hun har en mere langsigtet plan for, hvor og hvordan hun skal bo, og hvordan hun bliver økonomisk selvstændig på sigt. Den ufrivillige forlængelse af afklaringsrejsen har også bidraget til, at hun har fået nogle andre perspektiver på eventuel repatriering, end den oprindelige længde på to måneder.

4.3 Case 3: Arbejdsforhold og ”der hvor man har det godt” – Manden fra Thailand

Aroon var på afklaringsrejse til Thailand i foråret 2020. Han har dobbelt statsborgerskab og har altså ikke haft mulighed for at gøre brug af repatrieringsordningen, før repatrieringslovens personkreds blev udvidet i foråret 2019. Fordi han før har gået med overvejelser om at flytte permanent tilbage til Thailand efter 25 år i Danmark, valgte han at undersøge muligheden. Aroons mor og nogle af moderens veninder havde på dette tidspunkt valgt at repatriere, og det, fortæller Aroon, er også en af årsagerne til, at han overvejer det. Aroon er 40 år gammel og ufaglært. Hans afklaringsrejse har ligesom Dianas været påvirket af Covid-19-udbruddet, men han nåede hjem til Danmark, inden grænserne lukkede. Aroon har været i Thailand på ferie for nogle år tilbage, og han fortæller, at han sammen med en repatrieringsrådgiver har diskuteret, hvad han manglede afklaring på:

”Jeg skulle undersøge om arbejde og sådan noget. Og det har jeg også gjort. Men ikke så mange steder, for så kom Corona og de begynder at lukke landet ned. De arbejder også om lørdagen det er ikke ligesom her i Danmark, hvor det er 5 dage, men 6 dage om ugen. [...] Og man får vist heller ikke feriepenge ligesom her i Danmark.”

Selvom Aroon før har tilbragt ferie og kender mange personer i Thailand, har han ikke før udvidelsen af lovens personkreds overvejet muligheden for at repatriere og dermed heller ikke foretaget en undersøgelse af arbejdsforhold og -muligheder. Derfor er en afklaringsrejse med dette for øje altafgørende for, at Aroon finder ud af, at der er stor forskel på de rettigheder og muligheder, man har som ufaglært, i henholdsvis Danmark og Thailand. Aroon har mange år på arbejdsmarkedet endnu, og derfor spiller usikkerheden, som Covid-19 bringer med sig, også en stor rolle for hans overvejelser:

"Det er pga. det [covid-19], jeg har sagt nej til at komme tilbage til Thailand lige nu. Fordi økonomi og de der ting. Alle lande afhænger også af hinanden og sådan noget. Fabrikkerne lukker jo, fordi de ikke kan få varer ud af landet. Så mange mister deres arbejde."

Det er ikke kun muligheden og forholdene for arbejde, der er vigtige for Aroon. Det handler også om en følelse af at 'være hjemme'. Derfor er det ikke lige nemt at skulle flytte væk fra det land, som han har levet størstedelen af sit liv i, som han forklarer:

"Men efter jeg har været her i DK så mange år, så... Når man rejser til Thailand, så savner man Danmark, man bliver totalt forvirret, forstår du. Det er derfor man skal have afklaring. Hvis man bor der i lang tid, så vil man få et tydeligt svar [på], om man vil tilbage og sådan noget."

Fordi Covid-19 gjorde det svært for Aroon at undersøge arbejdsmulighederne under 'normale' omstændigheder, er han endnu ikke afklaret og håber på at få mulighed at rejse afsted igen og i længere tid. Generelt vejer han hele tiden Thailand og Danmark op overfor hinanden. Han holder meget af det danske velfærdssystem og den kollektive transport, som i Aroons optik er mangler i Thailand. På trods af dette siger han, at han godt kan se sig selv bo i Thailand, men at man skal være forberedt på, at der ikke er den samme offentlige hjælp at hente, som der er i Danmark. Selvom han har boet størstedelen af sit liv i Danmark, betragter han begge lande som sit hjem:

"Fordi i både Danmark og Thailand er der både gode og dårlige ting ved forskellige områder. Så jeg tror det handler mest om, altså... Hvor man er og hvor man har det godt. Det tror jeg det handler om for mig. Det handler ikke så meget om, om jeg er her i Danmark eller i Thailand."

Aroon er endnu ikke afklaret, men det tyder på at den afklaringsrejse, han var på, har vakt mere interesse for en eventuel repatriering. Som han selv siger, så handler det om, hvor han har det godt.

4.4 Case 4: Politisk og personlig frihed - Familien fra Myanmar

Tilbage I 2018 deltog Khin sammen med sine to børn på en afklaringsrejse på to måneder til Myanmar. Khin havde gået med overvejelser om repatriering, men var meget usikker på, hvordan tilstanden var i landet, som han engang flygtede fra. Siden han kom til Danmark i 2004, har han fået børn, som enten ikke husker landet, eller som aldrig har været der. Derfor var det vigtigt for Khin at tage sine børn med på afklaringsrejsen. De tog afsted for sammen at undersøge sundhedsvæsenet, muligheder for uddannelse, arbejdsmarkedet og mest af alt for at få en fornemmelse af personlig og politisk sikkerhed i det område, hvor Khin kommer fra. Generelt fortæller Khin, at han ikke oplevede den store forandring siden sidst, han boede i landet, og at han oplevede stor skuffelse over de ting, der efter sigende var blevet bedre – alt fra landets infrastruktur til dets demokratiske styre. På grund af manglende stabilitet inden for velfærd, uddannelse og sikkerhed har Khin besluttet, at familien skal blive i Danmark. I modsætningen til de andre interviewede borgere, så er Khin blevet overbevist om, at han aldrig vil tilbage til Myanmar:

”Ja [jeg er afklaret]. Jeg har ikke mere forventninger eller forhåbninger længere. Nu har jeg undersøgt tingene, skole, helbred osv. Nu har jeg fået svar på en eller anden slutning. Jeg har ikke længere håb om at vende tilbage. Derfor vil jeg blive i Danmark.”

Selvom Khin er helt afklaret om, at det ikke er muligt for ham at skabe en tilværelse i Myanmar for sig selv og sin familie, er hans situation desværre ikke kun et spørgsmål om afklaring. Han oplever nemlig stadig en stor usikkerhed forbundet med sin tilværelse. Som han selv forklarer:

”Jeg opfatter Danmark som mit land. Men jeg er ikke sådan tryk ved det. Jeg vil gerne bo i Danmark. Men når Venstre siger... Når man hører så meget, så bliver man utryk. [...] Fordi jeg har ikke permanent opholdstilladelse eller statsborgerskab. Så jeg er ikke tryk her. Jeg er bange.”

Khin er desværre ikke alene om frygten og usikkerheden forbundet med, hvor han gerne vil leve sit liv. De seneste års politiske tiltag om midlertidighed og med fokus på hjemsendelse eller inddragelse af opholdstilladelser, er Khins frygt noget, han bliver nødt til at forholde sig til, selvom det ikke er aktuelt for ham specifikt i øjeblikket. Fordi man kan risikere at få inddraget eller ikke forlænget sin opholdstilladelse i Danmark, er overvejelser om repatriering altså ikke kun et valg om, hvor man gerne vil leve sit liv, men også i nogle tilfælde et spørgsmål om, hvor man *kan* og juridisk set *må* opholde sig. Dette perspektiv er interessant, når man kigger på frivilligheden i repatrieringsloven – valget træffes frit, men de omkringliggende faktorer for, hvorfor det træffes, er ikke altid forbundet med frivillighed og personlige præferencer og ønsker. Trods bekymringer for fremtiden, så har afklaringsrejsen hjulpet Khin og hans børn til at komme frem til en afklaring om, at Danmark er deres hjem både i dag og i fremtiden.

5.0 Professionelle perspektiver på afklaringsrejser

I dette kapitel fokuseres der på professionelles perspektiver og erfaringer fra arbejdet med borgere, som overvejer repatriering, hvoraf nogle deltager i afklaringsrejser. Ovenstående fortællinger giver en indsigt i forskelligheden, der er i de individuelle fortællinger og erfaringer fra afklaringsrejsen. De ansatte i A&R har mange års erfaringer med de overvejelser, borgere gør sig, når de skal undersøge mulighederne for repatriering. Ligeledes har kommunale socialrådgivere også en vigtig indsigt i, hvordan repatrieringsforløb skal tilrettelægges. Det er også dem, der skal godkende, at borgere kan få offentlige ydelser med på en afklaringsrejse.

5.1 Business eller badeferie?

Et kritisk perspektiv på at give borgere mulighed for at tage på en afklaringsrejse med offentlig forsørgelse indebærer en tvivl om, hvordan rejsen egentlig bliver brugt. De tre interviewede

repatrieringskonsulenter fra A&R fortæller, at de ofte anbefaler afklaringsrejser til borgere, der kommer fra lande, hvori der er sket store forandringer, eller til borgere, som ikke har været i landet i mange år. Men de anbefaler også afklaringsrejser til borgeren, som ellers af og til rejser på ferie til landet. Men hvad er forskellen egentlig på en afklaringsrejse og en almindelig ferie? Og hvordan sikrer man sig, at borgeren ikke 'udnytter de offentlige midler til at komme på en forlænget badeferie?'. Når dette spørgsmål er stillet til både repatrieringsrådgiverne og de interviewede socialrådgivere, er der en generel enighed om, at brugen af afklaringsrejser ikke betvivles i den daglige praksis. At overveje repatriering er en alvorlig sag. Det kræver rådgivningssamtaler, som både kræver et personligt engagement, gentagende kommunikation og ikke mindst tid. En socialrådgiver forklarer, hvordan hun italesætter afklaringsrejsen som en opgave:

"Det er ikke bare en ferie. Du skal simpelthen undersøge dét og dét i din individuelle rejse. Det er ikke bare sådan, at vi godkender rejsen, og så finder du lige ud af, hvor du vil bo, og hvad du vil lave. Nej, så skal man virkelig arbejde."

Denne fortælling går igen blandt samtlige interviewdeltagere. Elmir fra Bosnien sætter selv ord på hvad han mener forskellen er på en afklaringsrejse og en ferie:

"Det her med at finde ud af hvordan det er at bo her 24 timer i døgnet er altså ikke bare ligesom at komme herned og shoppe lidt og holde ferie og så komme hjem igen efter det. Om man reelt set kan leve hernede, betale regninger, vågne op hernede hver dag og være omgivet af de her mennesker hver dag. Komme ned og prøve at tage på borgerservice og de her ting som en normal beboer i det her land. Det har man jo ikke prøvet, når man har været her [på ferie] i 3 uger."

Der er altså stor forskel på at være på en ferie og at tage på en afklaringsrejse. Ligesom Elmir, fortæller de andre borgere, at afklaringsrejsen har haft andre elementer. Diana fra Indonesien fandt ud af, at økonomien er anderledes, end hun havde forventet, og at hendes planer for opstart af virksomhed ville blive udfordret af markedet. Aroon fandt ud af, at man i Thailand ikke har samme rettigheder som uaglært, og at man skal arbejde seks dage om ugen. Khin fra Myanmar rejste aktivt rundt og besøgte uddannelsesinstitutioner, sundhedsvæsenet mm., og han mærkede at sikkerheden er forskellig i virkeligheden fra den, man kan læse sig til. Så selvom henholdsvis Elmir og Aroon ofte havde været på ferie i deres tidligere hjemlande, oplevede de helt andre perspektiver på afklaringsrejserne, som efterfølgende er bearbejdet og udmundet i en beslutning.

5.2 Afklaringsrejse som værktøj til forebyggelse af fortrydelse

Nogle personer i repatrieringslovens personkreds har fortrydelsesret. Fortrydelsesretten afhænger af, hvilket opholdsgrundlag borgeren har. Der er ikke opgjort præcist, hvor mange personer der har gjort brug af fortrydelsesretten, men der er udregnet, at der ca. er 8%, der vender tilbage til Danmark efter repatriering (UIM, 2020). Dog er der usikkerheder i tallene på grund af flere faktorer, herunder

tidsperioden for mulig fortrydelse (som for nogen er længere end andres alt efter deres opholdsgrundlag) og, at personen, der vender tilbage, får et nyt opholdsgrundlag end før repatriering osv. Det er vigtigt at understrege, at de 8% udgør personer, som er vendt tilbage efter repatriering inklusiv personer under 18 år, som har fortrydelsesret. Det er *ikke* ensbetydende med, at det er 8%, der fortryder deres valg. Det tyder desværre på, at der er mere end 8%, der fortryder repatriering, men de registreres ikke, fordi de ikke har fortrydelsesret og altså dermed ikke kommer tilbage til Danmark.

Der er generel enighed blandt repatrierings- og socialrådgivere om, at det er vigtigt at undgå fortrydelse. Selvom nogen har fortrydelsesret, er borgeren dårligt stillet efter at have gennemgået et repatrieringsforløb. Den ydelse, der er modtaget, skal tilbagebetales, og borgeren står med mange praktiske udfordringer. Ifølge en socialrådgiver, er samtalen forud for beslutningstagen meget vigtig. Det er vigtigt, at der bliver talt om alle de praktiske ting, og det er vigtigt at tage tvivl alvorlig. En socialrådgiver deler et eksempel:

"Vi har blandt andet haft en sag, hvor det ville have givet god mening, at borgeren han havde været på denne afklaringsrejse først, fordi han repatrierede, men han kom tilbage igen. Han fortrød, fordi tingene var ikke sådan som han havde troet. Så han kom tilbage igen, og han havde brugt alle pengene og nu har en stor gæld til kommunen. Hvis han havde være på den afklaringsrejse [...]. Så havde man måske kunne stoppe det."

Samme socialrådgiver fortæller, at det i nogle tilfælde ville være godt, hvis en afklaringsrejse kunne komme på banen som et mere eller mindre obligatorisk element i de repatrieringsforløb, hvor der hersker tvivl. Hun og andre socialrådgivere giver udtryk for, at det desværre hænder, at socialrådgiveren har en fornemmelse af, at borgerens årsager til at repatrierer, f.eks. mistrivsel, ikke vil forsvinde ved en repatriering. Fortrydelse af repatriering er ikke kun en krævende proces for borgeren, men er også et stort arbejde og en udgift for kommunen:

"[Min kollega] har også haft nogle sager hvor de kom tilbage igen. Og så har de en kæmpe gæld til kommunen og... Ja, den bliver nok aldrig betalt tilbage igen. De bliver jo stadig forsørget af jobcentret."

Det skal understreges, at det ikke fremgår nogle steder, hvordan trivsel og arbejdssituationen er for personer, som har brugt fortrydelsesretten, men det er indlysende, at en fortrydelse af repatriering hverken er en omkostnings- eller bekymringsfri procedure. En anden socialrådgiver mener ligefrem, at for de borgere, hvor der hersker stor tvivl, eller hvor en rådgiver fornemmer, at der er uafklarede elementer selvom borgeren insisterer på at repatriere, ville en afklaringsrejse kunne forebygge fortrydelse:

"At undersøge de her ting og finde ud af, hvad der er af muligheder. Det kunne måske tage noget af nogle af de her sager, som ender med at komme tilbage"

Hvis familien fra Myanmar for eksempel ikke var taget på en afklaringsrejse, men blot var repatrieret, er der en sandsynlighed for, at de havde fortrudt, eftersom familien fandt ud af, at det slet ikke var, som de havde håbet på. På papiret var der sikkert i landet, men efter hans mening var sikkerheden ustabil, og det ville kræve mange ressourcer at sikre sig et godt liv med uddannelse og beskyttelse. Således kan deltagelse på en afklaringsrejse hjælpe borgere til at få så realistisk en fornemmelse af en tilværelse i landet som muligt og dermed mindske den fortrydelse, der bunder i en urealistisk/romantiseret forventning til en tilbagevenden.

5.3 Det frie valg er et oplyst valg

"Repatriering er en lang proces. Det skal vi vide, når vi arbejder med mennesker. Det skal vi huske. [...] fra en tanke om at vende hjem og at komme på den anden side og tage en beslutningen om at vende hjem er en lang, lang proces. Og det er derfor afklaringsrejser som værktøj også er en fantastisk mulighed for dem." (repatrieringsrådgiver ved A&R)

Som repatrieringsrådgiveren forklarer, er beslutningsprocessen ikke noget, man gennemfører fra den ene dag til den anden. Det er vigtigt at være sikker, og her er det A&R's opgave at drøfte alle emner og skabe det bedst mulige grundlag for en beslutning. Ligeledes er det sagsbehandlerne i kommunernes opgave at informere om rettigheder og konsekvenser ved repatriering. En metode, der går igen blandt de professionelle, er, at de stiller mange spørgsmål. Ikke at forveksle med afhøring, men det er stadig deres opgave at stille spørgsmål – også angående helt basale praktiske elementer. En socialrådgiver fortæller, at hun prøver at stille mange spørgsmål for at undersøge, om borgeren er parat til at rejse:

"[Jeg] spørger meget ind til sådan helt konkret: Hvad er det I har tænkt jer gøre? Hvor skal I bo henne? Hvor skal børnene gå i skole? Hvem skal passe børn, er der pasning osv... Og jeg spørger helt ned i detaljerne."

Selvom det er forventeligt, at borgere, som overvejer repatriering, har sat sig grundigt ind i de praktiske forhold, er der mange ting at holde styr på. Derfor er de grundige både specifikke og åbne spørgsmål, med til at afværge misforståelser og skabe klarhed om forløbet. En repatrieringsrådgiver bruger spørgsmålene som et led i informationsdelingen om borgerens rettigheder:

"Jeg spørger ind til: jamen hvad skal du så? hvad er planen så, når du kommer tilbage [til repatrieringslandet]? Hvad skal du leve af? Hvor skal du bo? Og derefter så nævner jeg muligheden for, at de kan undersøge de her ting [ved at tage på en afklaringsrejse], før de træffer beslutning. Og at der er en mulighed i repatrieringsloven."

Måden at stille mange spørgsmål på og at skabe dialog om de mange detaljer, der er i repatrieringsforløbet, er med til at understøtte borgerens mulighed for at træffe en beslutning, der ikke er baseret på en romantisering af det tidligere hjemland. En beslutning taget i desperation, frustration eller andet. Her kommer afklaringsrejsen ind som en mulighed, hvor baggrunde for beslutningen bliver manifesteret i konkrete praktiske oplevelser og erfaringer.

6.0 Tilhørsforhold og sociale bånd

I dette kapitel vil der blive præsenteret teoretiske perspektiver på 'at høre til', og derudfra diskuteres det, hvordan sociale bånd er essentielle for borgernes overvejelser om eller gennemførelse af repatriering i forbindelse med deres afklaringsrejse.

6.1 Afklaring om en tilværelse

En repatrieringsrådgiver fortæller, at selvom overvejelser og afklaringsrejseforløb ender i en beslutning om at blive i Danmark, har det stor betydning for borgerens videre trivsel:

"Det her med at være i et limbo mellem, 'skal jeg tilbringe mit liv i Danmark, eller skal jeg tilbage til mit hjemland' og hele tiden være i tvivl gør, at man begrænser sig selv i fuldt ud at engagere sig i livet her. F.eks. at kaste sig ud i at tage en uddannelse, eller hvad det nu kunne være. Så jeg er overbevist om, at lige så snart man bliver afklaret, om det så er at repatriere eller at blive i Danmark, så gør det noget i forhold til, hvordan man lever sit liv i Danmark. Det giver ro."

Hun fortæller, at nogle borgere har en tendens til at romantisere det tidligere hjemland – særligt hvis der er tale om en form for mistrivsel i Danmark (sprogligt, socialt, kulturelt mm.). Men når en borger kommer tilbage fra en afklaringsrejse og har erfaret sig, at det slet ikke var som forventet, skaber den indsigt afklaring på flere niveauer end blot afklaring om et hjemland. Den skaber også afklaring om en *tilværelse*. Denne tilværelse kan også ses som et specifikt sted. Nogen mener, at det er, hvor man oprindeligt kommer fra, der afgør, hvor man hører til, men ved at grave lidt ned i, hvad et sted egentlig er, nuanceres dette. I Tim Cresswells bogkapitel *Defining Place* (2006) udfordrer han begrebet *place* (altså et *sted*), og hvordan steder bliver skabt og anfægtet. Et sted er ikke blot statisk og defineret ved et koordinatsæt og landegrænser, men et abstrakt begreb, som er skabt af sociale relationer: *"Place is not just a thing in the world but a way of understanding the world"* (Cresswell, 2006, s. 7-11). 'Stedet' er ifølge Cresswell noget, der skabes ved, at mennesker tillægger det en særlig mening. Det kalder han for *sense of place*, som defineres som den følelsesmæssige og individuelle tilknytning, mennesker har til et bestemt sted (Cresswell, 2006, s. 7). Når for eksempel Aroon fra Thailand fortæller om sin afklaringsrejse og overvejelser om repatriering, kommer han selv ind på, at når han er i Danmark, savner han Thailand og vice versa. Han har nemlig tilbragt mange år begge steder og har derfor også en tilknytning til begge steder. For Diana fra Indonesien er denne tilknytning ikke defineret ved et land, men nærmere ved hendes børn og hendes mand, som alle bidrager til, at hun også føler sig tilknyttet to forskellige steder. Idéen om at høre til flere steder på én gang kan anses som et resultat af en globaliseringsproces, som gør det praktisk muligt at have kommunikation ud i hele verden. Det kan også

være med til at sige noget om, at tilhørsforhold og *sense of place* er skabt igennem oplevelser, minder, hverdage og sociale relationer, som hele tiden opstår og skabes omkring en, hvor end man befinder sig.

6.2 Sociale holdepunkter

Andrea Verdasco fremlægger i sin artikel *Communities of belonging in the temporariness of the Danish Asylum System: Shalini's anchoring points* (2018) et begreb, hun kalder for 'anchoring points'. Artiklen handler om en kvinde, Shalini, som over mange år navigerer i det danske asylsystem. Selvom repatrieringsforløb ikke har direkte sammenhæng med asylprocesser ol., er hendes begreb alligevel brugbart i denne kontekst. Anchoring points kan forstås som et holdepunkt eller et anker i tilværelsen – altså en form for tilhørsforhold (Verdasco, 2018, s. 1440-1442). Holdepunkterne er for kvinden i artiklen relateret til hendes sociale kredse som f.eks. skole, religion og kæreste, og hendes trivsel og tilhørsforhold varierer alt efter, hvornår hun indgår i sociale fællesskaber. Igennem skole, religiøse fællesskab og kæreste skabes en stærkere tilknytning til landet Danmark, end når hun bor alene på asylcenteret, når hun får bevilliget opholdstilladelse, eller når hun bryder med kæresten, selvom dette er langt inde i hendes ophold i Danmark. Det er altså ikke Shalinis juridiske status i landet Danmark, der er med til at få hende til at føle, at hun hører til i Danmark. Hun har igennem sit liv mange anchoring points, som skaber en idé om at høre til flere forskellige steder (Verdasco, 2018, s. 1452).

Hvis vi vender tilbage til Elmir, Diana, Aroon og Khins fortællinger, har de alle til fælles, at de søger efter lignende sociale holdepunkter på deres afklaringsrejse; muligheden for arbejde og skole, et liv sammen med en ægtefælle og en tilværelse med livskvalitet og sikkerhed. Selvom kvinden fra artiklen blot er én persons fortælling, så er det teoretiske rammeværk omkring tilknytning sigende for alle fire interviewdeltagere.

I sin bog *Place and Gender* i kapitlet "A Global Sense of Place" udvikler Doreen Massey forskellige koncepter til at forstå stedsfornemmelse i en global verden. Den måde, vi bør forstå sted, er ifølge Massey først og fremmest som noget levende og noget, som skal opleves. Hun skriver blandt andet:

"[...] what gives a place its specificity is not some long internalized history but the face that it is constructed out of a particular constellation of social relations, meeting and weaving together a particular locus" (Massey, 1994, s. 154).

Dette specifikke punkt, som både skal forstås i tid og rum, er altså ikke statisk og selvopretholdende, men udgjort af møder mellem mennesker, samhandlen og af fælles anerkendelse. Det er disse levende processer, forankret i tid og rum, som gør det muligt for os at identificere og forstå steder som specifikke. Sted er altså både en grundlæggende subjektiv fornemmelse, men den er først og fremmest intersubjektiv. Det vil sige, at den er oplevet og forankret i et netværk af andre mennesker. Vigtigt i denne sammenhæng er det, at vi med Doreen Masseys udlægning kan få øje på, at steder er i bevægelse

og først for alvor står frem for os, når vi oplever os selv som tilstede og betydningsfulde. På flere måder er Masseys idé om skabelsen af sociale netværk at sammenligne med ideen om anchoring points. I forhold til afklaringsrejser er det netop disse punkter af forankring, som borgerne afsøger og forsøger at forestille sig et andet sted. Nok kan de fleste af os forstille os skolegang, arbejde, indkøb og andre gøremål, vi jævnligt foretager os, men den måde, hvormed vi oplever et sted som bundet lige så meget til omgivelser som til vores egen krop og bevidsthed, kan man ikke læse sig til eller finde i et billedalbum. Afklaringsrejser er således et meningsfuldt redskab i processen mod det frie valg, særligt for dem, som har behov for at opleve sig selv i en hverdag i repatrieringslandet.

7.0 Konklusion

Afklaringsrejser er en mulighed, der har stort potentiale, og de har, for dem som fremhæves i rapporten, haft en stor betydning for deres overvejelser og videre trivsel. Afklaringsrejserne bruges til at facilitere en grundig undersøgelse af praktiske, uafklarede detaljer og/eller tvivl om muligheder, sikkerhed og social trivsel. Overvejelser om repatriering kan bunde i mange forskellige årsager, og afklaring kan have en stor betydning – ikke kun for beslutningsprocessen, men også i forbindelse med en god opstart på reintegrationsprocessen, eller en afklaring om den tilværelse borgeren har og beholder i Danmark. Ud over at det kan give afklaring, så er det også en rejse hen mod en konkret oplevelse, der kan forankre fremtidsvisioner, som kan gøre en i stand til faktisk at tage et valg.

Repatrieringsloven danner grundlag for støtte til borgere, der ønsker at starte en ny tilværelse et andet sted i verden. Denne støtte er unik og består af økonomisk hjælp til dem, som ikke har midlerne selv, og praktisk hjælp til at planlægge transport af ejendele osv. Men det repatrieringsloven ikke kan hjælpe med, er at skabe sociale bånd og tilhørsforhold i den nye tilværelse. Dét kan afklaringsrejserne bidrage til. For Elmir, Aroon, Diana og Khin har deres respektive afklaringsrejser være meget forskellige. Ikke kun på grund af forskellige destinationer, men med forskellige forventninger, oplevelser og videre forløb. Afklaringsrejsen kan altså være lige så forskellig, som det enkelte individs ønsker og drømme for fremtiden.

Udlændinge- og integrationspolitik er utvivlsomt et felt, der nemt og ofte skaber debat, og den debat er til tider både unuanceret og ufølsom. Derfor er der brug for redskaber, herunder afklaringsrejser, som kan formidles igennem en uvildig part, som er med til at skabe et neutralt territorie, hvor der er plads til at mærke efter og træffe en selvstændig beslutning. Afklaringsrejserne er ikke kun en mulighed for at undersøge praktiske uklarheder, rejserne er med til at skabe refleksion om, hvordan vi kigger på 'hjemlandet' og skaber en tilværelse der.

7.1 Forslag til videre undersøgelser

Det anbefales, at der laves/udarbejdes en statistisk oversigt over borgere, der har deltaget i afklaringsrejser og hvor mange af disse, der efterfølgende har valgt at repatriere, samt hvor mange der er blevet i Danmark. Resultaterne kan både sige noget om, hvorvidt der er sammenhæng mellem afklaringsrejser og en eventuel beslutning om repatriering, og de kan bruges som et redskab til videre at undersøge, om der er tendenser og ligheder på tværs af aldersgrupper, familieforhold, tidligere hjemland etc.

Det kunne ydermere være interessant at undersøge, hvad afklaringsrejsen har af betydning for dem, som efterfølgende har valgt at repatriere. Reintegrationsprocessen starter for nogen allerede på denne rejse og kan have betydning for livskvaliteten for den enkelte borger, der repatrierer.

7.2 Forslag til initiativer

Den pulje, man kan søge ved A&R, er en mulighed, som medvirker til at borgere, der er økonomisk svage, også har en mulighed for at tage på en afklaringsrejse. Det anbefales, at muligheden gøres til et permanent tilbud for at skabe mere ligestilling i muligheden for afklaringsrejse rent økonomisk. Hvis ønsket og formålet er, at beslutninger om repatriering skal være bæredygtig, bør der være lige adgang til muligheden for at undersøge tvivl og uafklarede emner for alle. Således vil man også kunne skabe bedre mulighed for at forebygge fortrydelse blandt ressourcetsvage borgere.

Litteraturliste

Cresswell, T. (2006). "Defining Place". I *Place – a short introduction*. Malden: Blackwell Publishing. Pp. 1-14

Massey, D. (1994). "A Global Sense of Place." I *Space, Place and Gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press. Pp. 146-156

UIM (Udlændinge- og Integrationsministeriet). (2019) a. "Vejledning om repatrieringsloven". Lokaliseret på <https://flygtning.dk/media/5384688/vejledning-om-repatrieringsloven-4-juli-2019.pdf>

UIM (Udlændinge- og integrationsministeriet). (2019) b. Bekendtgørelse af repatrieringsloven. LBK. Nr. 1023. af 02/10/2019. (se også <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/1023>)

UIM (

Udlændinge- og Integrationsministeriet). (11. September 2020) c. Udlændinge- og Integrationsudvalget 2019-20 UUI Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 391. Hentet fra <file:///Users/annakielsen/Desktop/2243441.pdf>

Verdasco, A. (2018). "Communities of belonging in the temporariness of the Danish Asylum System: Shalini's anchoring points". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45 (9): 1439-1457. DOI: 10.1080/1369183X.2018.1443393.

Rapporten er udarbejdet af Anna Kruse Kielsen, kandidatstuderende på Miljø- og Konfliktanalyse ved Århus Universitet i forbindelse med fem måneders studiepraktikforløb ved DRC Dansk Flygtningehjælps afdeling Viden og Udvikling, Oluf Palmes Allé 35 8200 Århus N. En særlig tak til seniorrådgiver Mette Fenger for konstruktive inputs, gennemlæsning og løbende sparring i processen.